

EXAMENSARBETE
Hösten 2005
Lärarytildningen

Rim och ramsor, sång och rollspel

-verktyg i språkundervisning i engelska

Författare
Isabella Landen

Handledare
Pella Sahlin

Rim och ramsor, sång och rollspel -verktyg i språkundervisning i engelska

Abstract

I undersökningen ställs frågan - kan rim, ramsor, sånger och rollekar underlätta inlärnigen av engelska?

Barn kan lära sig använda dessa hjälpmedel i tidiga år. Vilken betydelse kan de ha som övningsinslag för undervisningen i engelska i skrift och tal? Flera forskare menar att utvecklingen av talet stimuleras. Barnen får större förmåga att uttala svåra ljud om de används i ett rytmiskt och melodiskt sammanhang. Träningen blir lustfylld, ordförråd och satsbyggnad utvecklas. In- läring kan ske på ett varierande sätt.

Lekens betydelse behandlas i nästan all pedagogisk teori. Genom leken utvecklas barns uppfattning och förståelse av omvärlden. Leken inspireras från olika håll, från fantasin och från verkligheten. Barn hämtar information från vuxenvärlden men omvandlar den kreativt. I rollekar lär sig barnen att argumentera och samtidigt ta hänsyn till andra.

Undersökningen gäller min egen undervisning i en nyzeeländsk och i en svensk skola. Den grundar sig på fem veckors praktik i dessa klasser då intervjuer och diagnostiska prov genomfördes. Övningarna avsåg att undersöka elevernas stavning och ordförråd och skattningar gjordes för att komma underfund med elevernas standard. Iakttagelser gjordes då eleverna framförde rollspel.

I det empiriska avsnittet i uppsatsen beskrivs dessa. En jämförelse före och efter övningarna bekräftar att de hade en god inverkan på inlärnigen av engelska språket i tal och skrift.

Undersökningsmetoden utgick från observationer av eleverna i klasserna, fortsatte med muntlig högläsning och diktamen av texter, träning med rim och ramsor, sång och rollspel och avslutades med diagnostiska tester.

En undersökning av detta slag är beroende av flera aspekter. Formen att arbeta med en liten utvald grupp kan göras mer objektivt av någon som kommer utifrån än den som dagligen vistas tillsammans med barnen. Å andra sidan är det en fördel att känna barnen väl för att analysera och jämföra de resultat en undersökning får. Att ge eleverna längre tid på sig att visa vad de kan, än vad denna uppsats kan utröna, är en annan viktig aspekt. Bland annat dessa synpunkter kan vara till god hjälp för pedagoger som vill lära sina elever engelskt ordförråd med rim och ramsor, sång och rollspel.

Ämnesord: rim och ramsor, lek, rollspel, sång, språkundervisning, didaktik, engelska

INNEHÅLL

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte med och mål för min undersökning	7
2 Litteraturgenomgång	8
2.1 Synen på språkundervisningen i Lpfö 98	8
2.2 Forskning	9
2.2.1 Motivation och inlärning	9
2.2.2 Social gemenskap	10
2.2.3 Stimulans av talutveckling	11
2.2.4 Prosodisk och segmentell urskiljning av ljud	12
2.2.5 Multipel intelligens övas med rim, ramsor och sång	13
2.2.6 Teorier om språk och barns lek	13
2.2.7 Rollspel och språket	14
3 Metod	16
3.1 Elevförhållanden och intervjuer	19
3.2 Diagnostiska prov	21
4 Min undersökning i två klasser	22
4.1 Ordförrådsövningar	23
4.2 Ordkunskap från olika ämnesområden	24
4.3 Muntliga övningar med tonvikt på uttal, betoning och intonation	27
4.4 Uttalsövningar för att skilja ord med likartad stavning och uttal	28
4.5 Att överföra ord till bilder	29
4.6 Övningar med grammatik och sång	29
4.7 Att berätta och agera, övningar i rollspel	30
4.8 Att göra en roll i en scen	31
5 Resultatredogörelse	31
6 Diskussion	36
7 Sammanfattning	40
Litteraturlista	43
Bilaga, Elevpresentationer	46

Rim och ramsor, sång och rollspel

- verktyg i språkundervisning i engelska

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Olika forskare har diskuterat huruvida rim, ramsor och sånger helst tillsammans med musik och lekar ger fördelar i undervisningen, speciellt när det gäller främmande språk. Engelskan är det första främmande språket svenska barn möter i skolan. Rim, ramsor, sånger och lekar använde jag under min praktik 2004 i Sverige. Detta tema hade även varit ämnet för en uppgift i en tidigare delkurs i min utbildning. Eftersom det intresserade mig ville jag fördjupa mig i det. Den sista verksamhetsförlagda perioden önskade jag förlägga i ett engelsktalande land som gjort sig känt för en avancerad pedagogik. 2005 kunde jag i Nya Zeeland förena VFU med fältstudier och efterforskningar för mitt examensarbete. Där har barnen visserligen engelska som första språk i skolan men inte alltid i hemmet, där flera talar annat språk. Landet har en befolkning på cirka 3,5 miljoner, företrädesvis invandrare från Europa. De koloniserade landet från början på 1840-talet under starka motsättningar till ursprungsfolket, maorierna. Maorierna hade själva invandrat några hundra år tidigare från Sällskapsöarna. De utgör nu ungefär 9% av befolkningen.

För alla eleverna som ingick i undersökningen, ligger betoningen på att de skall bli duktigare på engelska, utöka sitt ordförråd, lära sig att stava orden och – alltid – att få dem intresserade av språket.

Barn älskar att leka med ljud och det är helt naturligt. Det har de gjort ända sedan sina första månader då föräldrarna jollrade med dem. De älskar också sång och musik. I många lekar kan de förena ljudandet med sång och sången med att gå in i roller. Allt detta är kanske något av det mest ursprungliga i vår natur (Björkvold 1991, s. 43f). Att leka med språket fortsätter barn med genom alla åldrar innan de blir vuxna och kanske också sedan. Samma sak gäller förmågan att på lek byta identitet, att spela en roll och identifiera sig med någon (Ekström & Isaksson 1999, s. 6).

Det är inte bara barnens egen påhittighet som skapar sånger och ramsor. Många sånger och lekar är gamla och har ärvts av tidigare generationer. Vissa ramsor och sånger håller barnen fast vid, sådana som de vill ha precis som de lärt sig, även om de inte förstår dem. Å andra sidan kommer nya till, ofta moderamsor som snabbt försvinner. Under sin utveckling hinner barnen skaffa sig en ganska stor repertoar av både visor och ramsor. Genom somliga av dem blir barnen delaktiga av en kultur med lång tradition. Den danske forskaren Flemming Mouritsen talar om barnkultur för, med och av barn i de lägre åldrarna. Mouritsen värderar inte. Han gör endast en indelning, där han talar om på vilka vägar barnen nås av kultur. Kulturen som skapas av barn, "lekkulturen", styrs i hög grad av dem själva (Andersson m.fl. 1999, s. 85). Mycket av äldre tradition kan sägas vara värd att bevara. Den både roar och underhåller och håller barnen aktiva. Det här gäller givetvis inte bara det svenska språkområdet. Det gäller förstås också engelskan och barnen i Nya Zeeland. Nu finns det också modernare språklekar och annan slags musik som barn tidigt tar till sig. Det förekommer inslag av rim och ramsor i populära dataspel men de har blivit mycket olika de traditionella, ofta med grymma inslag (Grudgeon & Gardner 2000, s.12-13).

Det finns åtskilliga barnböcker av populära svenska barnboksförfattare som utnyttjar rim och ramsor. Clas Rosvall har skrivit flera böcker som t.ex. *Rimsalabim* (1999) och *Språklek och ordglädje* (1999). Lennart Helsing har skrivit *Äppel Päppel, Svenska rim ramsor och lekar* (1983). Helsing har också gjort en bok som han kallar *Godnatramsor* (1970).

Han har översatt ramsorna från engelska. Många barn känner igen dem från de lekar de fick lära sig vid jul och andra tillfällen, t.ex. "Så går vi runt kring ett enebärnsnår, enebärnsnår " o.s.v. eller "Bro Bro Breja stockar och stenar". En bok av Ingvar Svanberg heter *Sex laxar i en laxask och andra tungvrickare* (2004). Han har inte bara ramsor på svenska utan också på en mängd andra språk. En bok för alla har givit ut *I denna vida värld* (1993) med verser och sånger på sextiofem språk. Texterna är även översatta till svenska. Att leka med språket tycker man om överallt. Under min praktik i Nya Zeeland intresserade sig barnen för Sverige och det svenska. De lärde sig snabbt svenska ramsor, fann dem lustiga och läste med stark betoning på rytmen.

Undersökningen som fick begränsas i tid redovisar ett resultat av färdigheterna före och efter stavnings- och ordförrådsövningar i Sverige och Nya Zeeland, där ord ur rim och ramsor som använts under engelsklektionerna övats. Förutom det redovisade testet i denna studie föregicks arbetet av ordinär undervisning i engelska under verksamhetsförlagda undervisningsperioder i Sverige och i Nya Zeeland under min utbildning. Under denna hade jag möjlighet att se projektet som en helhet och bilda mig en uppfattning om eleverna, deras inlärningsituation och deras färdigheter. Jag har haft möjlighet att studera hur klasslärarna arbetat med ämnet men även kunnat planera och utföra mina egna lektioner. Detta har jag även haft som bakgrund för att dra slutsatser om undervisningen i nybörjarengelska för elever med annat modersmål än engelska.

1.2 Syfte med och mål för min undersökning

I min undersökning ställer jag frågan: kan rim och ramsor, sång och rollspel underlätta inläringen av engelska som andraspråk för nybörjare och vara ett hjälpmedel som pedagoger kan dra nytta av? Avsikten är att prova om elever genom sådana inslag i undervisningen kan nå bättre färdigheter än de haft från början.

2 Litteraturgenomgång

Forskningen kring ämnet ägnar sig bland annat åt motivation vid inlärnin g (Klein 2001). Vad är det som utvecklar barns intresse av att lära sig språk. Flera understryker omgivningen, det sociala livets betydelse. Barn vill lära sig då de placeras i rätt sammanhang. De vill experimentera med språket och använda det praktiskt, vilket sker spontant i lekar och dialoger. Forskare menar att den prosodiska inlärnin gen underlättas genom att barnen får arbeta med hela fraser som i rim och ramsor (Jederlund 2002).

Rolltagande i rollspel är vanligt i barns lekar. Här har Vygotsky (1999) med sina teorier varit en föregångare. Leken utvecklar tänkandet, barn lär sig genom den att uppfatta omvärlden. Den bygger ofta på fantasi och saga. Men för att en utveckling ska ske är det viktigt att barn omges av individer som behärskar språket. Vygotsky kallar det "mediated learning", ett förmedlat lärande (nedan s. 10, 13, 42).

2.1 Synen på språkundervisningen i Lpfö 98

Synen på språkundervisning i grundskolans läroplaner har länge varit den att barnen på ett lekfullt sätt ska utveckla sina språkkunskaper. I läroplanerna för förskola och skola kan man finna mycket som anknyter till rim, ramsor och sånger. Där nämns t.ex. att barn behöver utveckla sitt "ord- och begreppsörråd och sin förmåga att leka med ord" (Lpfö 98 s.13). Om barn får leka med språket väcks deras intresse och de blir motiverade. Många rim och ramsor kan också kombineras med lekar och barnen får tillfälle att utveckla "sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning" (ibid., s.13). På så sätt får de också "stöd och stimulans i sin motoriska utveckling", som det heter ett par sidor längre fram i (ibid.,s . 14). Rim, ramsor och sånger hör också till det kulturarv, som läroplanen hänvisar till (s. 9). På olika sätt och i många övningar kan lek förknippas med lärande. Det är just vad man tryckte på redan i underlaget till den läroplan som skulle vara gemensam för förskola och

grundskola (Carlgren 1999, s.63). "Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk- och identitetsutveckling", heter det i läroplanen för förskolan (Lpfö 1998, s.10). Där uttrycks också vikten av inslag som sång och musik, rytmik och dans, rörelse och drama.

Det förekommer kritik mot hur dessa mål genomförs. En avhandling av Uddén påpekar att reformtankarna, de som "berör samband mellan musik och språk hos barn", sällan slår igenom i vardagsarbetet (Uddén 2001, s. 58,127).

2.2 Forskning

I det följande behandlas ett antal forskares syn på motivationens betydelse för inläring, den sociokulturella omgivningens betydelse och olika möjligheter att stimulera det talade språket i undervisningen.

2.2.1 Motivation och inläring

I den nämnda uppsatsen av Klein (2001, ovan s.8) sägs eleverna bli mer motiverade när sång och rim varierar lektionerna. De blir glada, sången livar upp dem så att de lär sig lättare och mer effektivt.

De estetiska ämnena kan bidra till att levandegöra verkligheten. För att kunskaperna ska levandegöras krävs en estetisk form. Det menar Ziehe, en tysk professor i pedagogik, som är samstämmig med vad andra moderna språkforskare säger (Lindqvist 2000, s.104).

Att lära sig ett nytt språk, att inhämta ordförrådet, att öva uttalet och intonationen, att uppfatta sammanhang, att lära sig att uttrycka sig, allt kräver stor ansträngning och psykisk påfrestning (Ladberg 2000, s.158). Pedagogen måste vara medveten om det och göra allt hon kan för att underlätta inläringen av det nya.

De flesta som skrivit om språkinläring är överens om att musik, rytm och rim motiverar barn. Barnen blir mera aktiva även om de till en början inte förstår alla ord. Även de blyga uppmuntras om de får lov att sjunga eller tala i kör. Hjärnforskare menar också att individen arbetar mera effektivt om de två hjärnhalvorna får lov att samverka: den vänstra för ord och språkets struktur och den högra för rytm, gester, mimik och

känslor (Centerheim & Jogeröth 1994, s. 7-21). Genom rytm och sång fastnar ord och uttryck lättare i minnet och barnen använder dem lättare i andra sammanhang.

Uppsatsen beskriver hur rim, ramsor, musik och rollspel fungerar i den pedagogiska verkligheten. Sådana inslag erbjuder ett bra alternativ och ett komplement till andra metoder.

Barn kommer under tidig ålder i kontakt med rim, ramsor, sånger och andra texter och de flesta tycks vara intresserade av att själva framträda. Det blir början till att de lär sig nya begrepp. De börjar reflektera över innehållet vilket får betydelse för lärandet. Det är en bra utgångspunkt för deras förmåga att skaffa kunskaper på olika områden. Möjlighet att diskutera och argumentera uppstår och läraren kan anknyta till vad barnen redan vet. Senare utvecklingsstadier integreras i dessa tidiga erfarenheter, helt enligt Piagets tankegångar om barnets utveckling. De tidiga tankestrukturerna gör det möjligt för barnen att hantera vad de senare möter (Williams m.fl. 2000, s. 26f).

2.2.2 Social gemenskap

Vygotsky talar om att det är samvaron med andra som gör att barnen upptäcker språket. Han menar till och med att barnens hela utveckling formas av den sociokulturella omgivningen (Vygotsky 2003, s. 464, Maltén 1995, s. 177, Håkansson 1998, s. 17). Så här uttrycker Vygotsky det: "Det är livet som ska fostra, den pedagogiska processen ska ge ständigt nya upplevelser" (Vygotsky 2003, s. 468). Människan förändras hela tiden genom att i samspel med andra ta över kunskaper. En erfaren person blir förmedlare, en "mediator". Då barn sjunger tillsammans ingår de i ett socialt liv. Lindahl skriver i *Lärande småbarn* (1998, s. 27), att det sociala livet formar deras medvetna tänkande och hänvisar till forskaren Dunn.

Barn fantiserar också gärna kring personer. De vill göra både dialoger och berättelser. Genishi & Haas Dyson ger exempel på barns uppfinningsrikedom i boken *Language assessment in the early years* (1984, s. 190).

2.2.3 Stimulans av talutveckling

Läs- och skrivkunnighet hör samman med talet. Språkljuden är viktiga hjälpmedel. De bör också knytas till undervisningen om den alfabetiska koden (Brady & Shankweiler 1998, s. 5, 1).

Talutvecklingen stimuleras av sång och röstlekar. Om svåra ljud förs in i ett rytmiskt och melodiskt sammanhang får barnen större förmåga att uttala dem rätt. Träningen blir lustfylld, säger Ruud, ordförråd och satsbyggnad utvecklas: "Arbeidet med sanger og sangleker gir derfor rike muligheter til å utvikle barnets ordförråd, hjelpe til med setningsbygning, trene grammatikalske vanskeligheter, støtte begrepsutvikling, m.m.", (Ruud 1990, s. 146). Enligt en annan forskare, Gustafson, finns det dock en viss grupp barn, dyslektikerna, som inte förbättrar sin läs- och skrivförmåga med ljudlekar som stimulans (Gustafson 2000, s. 25 f).

Det har sagts att synkoperade sånger, jazz, väcker starkare känsla för rytmen än de vanliga traditionella sångerna, att barn då engagerar sig mera än vanligt i rytmen (Murphy 1992, s. 121). Vill man gå djupare in i ämnet finns det många ingångar. Barn kan öva musik och danser från olika kulturer, själva komponera sånger och musikstycken eller sätta ihop musikstycken (Sandell 2004, s. 53).

Många rimmade ramsor anknyter till fysisk aktivitet och till skilda ämnesområden. Eleverna kan mima, bolla med repliker, öva taktkänsla, räkna, ta in olika kunskaper om årstider, färger, väderleken etc. Även här skapas social kontakt.

2.2.4 Prosodisk och segmentell urskiljning av ljud

Flera forskare menar att barn måste kunna urskilja ljuden då de lär sig att läsa och skriva (Arnqvist 1993, s. 72). För talspråk talar forskarna om två nivåer i den processen: prosodisk nivå och segmentell. På den prosodiska nivån ligger intonation, rytm, betoning och fraslängd. Den segmentella handlar om språkljud, vokaler, konsonanter och hur de kopplas samman. Prosodin lärs före den segmentella utvecklingen. Först då barnet har lärt sig att hantera det prosodiska tillägnar det sig det segmentella. Amerikanen Waterson menar att andraspråksinlärning går till på samma sätt (Jederlund 2002, s. 77f, Waterson 1991, s. 46). Det är här rimmade ramsor och sånger kommer in vid inlärning. Hela fraser lärs lättare än genom att lära dem segment för segment. Barn använder spontant också sång i sin språkutveckling. I färdiga sånger lär de sig begrepp och uttryck med större lätthet genom rytm och melodi. Barn utvecklar även en egen kultur i ”formelsånger”, utrop, tilltal och ramsor. Självfallet blir rim och ramsor därmed ett viktigt medel för att lära in ett andraspråk (Jederlund a.a., s. 150, 152). En amerikansk undersökning pekar dock på hur många faktorer som ska stämma för att inlärningen av ett andraspråk ska fungera väl: socialt sammanhang, motivation, ålder, personlighet, tidigare kunskaper, inlärningssituation o.a. (Mitchell & Myles 2000, s. 13).

Det finns ett samband mellan framsteg i läsning och stavning och tidiga upplevelser av rim och ramsor, menar flera amerikanska forskare (Goswami 1999, s. 224). Framstegen skulle kunna bero på att barnen jämför orden vid inlärning. Om ett barn känner igen ett ord som *light* kan det lättare avkoda ett nytt ord som *fight*. Sådana jämförelser kan barn göra även om de bara känner till några få skrivna ord. Inlärningen går långsammare för barn som inte lärt sig ramsor, eftersom rim och ramsor innehåller mer akustisk information (a.a. s. 222).

2.2.5 Multipel intelligens övas med rim, ramsor och sånger

Amerikanen Gardner har utvecklat en teori om multipla intelligenser. Han talar om sju olika intelligenser: verbal, logisk, visuell, kroppslig och musikalisk, social och reflekterande intelligens. De är kopplade till språk, matematik, till uppfattningen av rummet och den egna kroppen, till musiken och rytmen, till förmågan att förstå sig själv och andra. De flesta momenten i den indelningen kan övas med hjälp av rim, ramsor och sånger. För Gardner är det också viktigt att inläringen sker på ett varierat sätt (Gardner 1994, s. 344).

2.2.6 Teorier om språk och barns lek

Då barn leker föregås leken ofta av diskussioner och argument. I en forskningsöversikt, *Barns samlärande*, sägs att barn som bäst kan tala för sig och komma med fakta också får den roll de önskar. Det innebär då att de måste argumentera och vara logiska (Williams m.fl. 2000, s. 29). Förvisso kan det hända att kompromissen rivs upp, att man då börjar om och kommer med nya argument innan man åter kommer igång med samma lek eller med en annan (s.29). Sådana övningar fungerar också bra då man är ute i pedagogiska syften, vilket Phillips ger exempel på i *Young learners* (Phillips 2003).

Vygotsky ställer leken i förgrunden. Leken utvecklas och för efterhand med sig nya aktiviteter. Genom dem utvecklas barnets uppfattning av omvärlden. Barnen tolkar världen genom sin fantasi, gör reflektioner och söker förstå. Väsentligt för Vygotsky är också hans betoning av att tänkandet har ett sammanhang både med det talade och det skrivna språket. Det är därför viktigt att barn omges av individer som behärskar språket. Det är det han kallar för "mediated learning" (se ovan s. 8, 10, nedan 42). Äldre barn – eller mera utvecklade barn – och vuxna lär barnet att tolka och förstå sin omvärld. För att utveckla fantasin måste barnet alltså vidga sin erfarenhet. Känsla och fantasi samverkar.

Vygotsky talar också om sagornas betydelse för fantasin. Han ogillar de moraliska pekpinna som brukar finnas i äldre sagor. Sagan ska

berika verkligheten, menar han och ska höra hemma i verkligheten. Barn är inte riktigt hemmastadda i tillvaron. Sagan måste beröra barnens känslor så att de upplever verkligheten. Sagan förenar fantasi och verklighet. Fantasin tolkar erfarenheten. Genom fantasin blir verkligheten eller en del av den förvandlad och tolkad som verklighet (Vygotsky 1999, 144f, Lindqvist 1999, s. 182,187). Det är vad som sker också då barnen berättar och skriver sina berättelser eller gör rollspel. De flesta pedagogiska författare under senare tid har tagit intryck av den ryske teoretikern, exempelvis Davidsson i *Miljöer för lärande* (s. 63) och Williams m.fl. i *Barns samlärande - en forskningsöversikt* (2000, s. 24). I ett sådant lärande prövar eller förkastar barn sina idéer, i konflikt med varandra eller i dialog sinsemellan.

2.2.7 Rollspel och språket

Rollspel är en sorts teater men en teater utan publik. Eleverna går in i roller men först måste de skaffa kunskaper och utnyttja dem med hjälp av sin fantasi. De får samtidigt en möjlighet att utveckla sina sociala behov och i samspelet med andra stärka sin identitet (Maltén, 1998, s.113).

I rollspel förekommer skiftande sociala sammanhang. Rollspel har blivit ett mångtydigt begrepp, använt inte minst av vuxna med olika innebörd. Det finns rollspel som utbildar för yrkeslivet, det finns historiska rollspel av skilda slag, det finns sådana som sysslar med fantasy och science fiction, om vampyrer och häxor. Rollspelen har också av psykologer använts som ett led i att ändra människors beteende. Min undersökning behandlar rollekar för barn och syftet är pedagogiskt.

På en viktig punkt skiljer sig rim och ramsor från rollspel. Rim, ramsor och sånger utnyttjas oftast då barnen läser eller sjunger i kör. De uppträder i ett kollektiv då alla när det är som bäst ska kunna känna en samhörighet och alla ska finnas inne i en gemenskap. I rollspelen framträder var och en individuellt, samtidigt som de ändå gör det i samspel med varandra. Rollspel förekommer tidigt redan i barns lekar.

Både där och i spontana lekar fördelas rollerna mellan de olika deltagarna. Fördelningen sker ofta efter individualitet och karaktärer. Det finns blyga och tillbakadragna barn, det finns andra som söker medla mellan stridiga viljor och det finns dominanta barn. Det finns barn som leker helt fridsamt och som sedan leken pågått en stund också kan skifta roller. Konflikter uppstår ibland som i alla relationer men i deltagarnas intresse ligger att leken ska bli av och därför blir det också ofta kompromisser. Innan lekarna börjar argumenterar man och diskuterar roller. Leken kan börja först när man har nått fram till rollerna och också kommit fram till vad det hela går ut på. Rollspelet är dock inte alldeles fastlagt, det kan ändra riktning både en och två gånger.

Medlemmarna i ett rollspel spelar utan publik, endast tillsammans med övriga deltagare. Rollspel har en inriktning mot deltagarnas egna jag. Barnen ska inhämta faktiska kunskaper om den miljö som de ska leva sig in i. Det finns inga färdiga texter att lära in. Det mesta ska improviseras från faktaunderlaget och utgå från eleverna själva. Det är den självverksamheten som är värdefull ur pedagogisk synvinkel. Barnen ska öva att uttrycka sig och att tala fritt.

De fysiska övningarna knyts till språkövningar. Språkövningarna knyts till agerande i rollspel. Ladberg säger i det här sammanhanget: "Med rörelse och rytm kommer vi nära den mest ursprungliga, kroppsligt laddade upplevelsen av vad ett språk är" (Ladberg 2000, s. 66). Muskelsinnet och balanssinnet aktiverar hjärnan, den får lättare att ta in kunskaper. Det gäller livet igenom men rörelse har störst betydelse för barn.

Det finns enkla rollspel och det finns de som anknyter till mer utförliga teman. Små barn leker spontant rollekar med jämnåriga. Vad de leker går tillbaka på de upplevelser de varit med om i vardagen (Vygotsky 1999, s. 77, Williams m.fl. 2000, s. 81). De hämtar information från vuxenvärlden men omvandlar den kreativt. De skapar därmed en egen kultur samtidigt som de kan växla mellan denna och de vuxnas. Barns egna berättelser och lekar brukar rymma grundläggande konflikter som i sagorna där huvudpersonen ger sig ut på äventyr och måste klara sig själv i en hotfull värld (Lindqvist 2000, s.98). I rollspel som arrangeras av

vuxna, kan barn ledas in på teman där de får utforma karaktärer i samspel med varandra. Rollspelen innebär både att de identifierar sig med någon annan och att de lär känna sig själva. En fungerande grupp är ju också en helhet där det försiggår ett samspel och förändringar under spelets gång (Nilsson & Waldemarson 1988, s. 99). Pedagogen måste vara medveten om att improvisationen bygger på barnens egna erfarenheter. Lärarens roll måste vara att stimulera deras fantasi och att få fram deras erfarenheter och känslor (Brumfit m.fl. 1995, s. 58, 151).

En översiktlig och delvis kritisk redogörelse för rollspel i dess olika former har Örnstedt & Sjöstedt gett i *De övergivnas armé: en bok om rollspel* (1997, även Lööf 1981, s. 6f, Grasmö 1998, s.37, 42, 92, Nilsson & Waldemarson a.a. s. 72-82).

I denna litteraturgenomgång har förutom synen på språkundervisningen i Lpfö 98 olika forskares rön behandlats. Den så viktiga motivationen för inläring med bland annat rim och ramsor, sång och rollspel och estetiska ämnens betydelse har berörts.

3 Metod

Under två praktikperioder på fem veckor vardera, en i Sverige och en i Nya Zeeland har jag arbetat med och observerat en grupp elever i respektive land. Jag ställde frågan om man genom ett rikligt användande av rim och ramsor, sång och rollspel, kan ge eleverna bättre förutsättningar för att tillägna sig språket. Min studie, användandet av rim och ramsor, sång och rollspel i engelskundervisningen skulle pröva om man kan underlätta elevernas inläring av engelska, och om pedagoger kan ha hjälp av metoden och dra nytta av den i undervisningen.

Fördelen med metoden var att eleverna blev mer engagerade, inläringen gick lättare om de fick rytmen genom musik och sång och hela deras jag medverkade. I rollspelen engagerades de genom subjektiv inlevelse och som lärare kom man dem närmare.

En undersökning av detta slag är beroende av flera aspekter. Fördelen med att arbeta med en liten utvald grupp är att den kan göras mer

objektivt av någon som kommer utifrån än den som dagligen vistas tillsammans med barnen. Å andra sidan är det en fördel att känna barnen väl för att analysera och jämföra de resultat en undersökning får. En nackdel var att det inte gavs längre tid för eleverna att visa vad de kan, än vad denna uppsats kan utröna. Att som lärarstuderande i ett nytt land på andra sidan jordklotet, med annat skolsystem, nya kolleger, med på Sverige nyfikna elever och med krav på rapportering, kräver mer än fem veckor för att göra en mer omfattande undersökning. Då var det lättare att hinna tillämpa och träna de olika metoderna under motsvarande period i Sverige.

Vår internationellt mest kända barnboksförfattare Astrid Lindgren kunde med fördel användas i båda länderna, eftersom översättningar av hennes böcker finns att tillgå - och det var en fördel. En nackdel upplevdes i början av rollspelen då det kunde vara svårt att få med sig alla barn, speciellt de blyga eller de med något handikapp. Däremot var det inga svårigheter att få alla med sig vid rim- och ramsövningar, speciellt de med sång och musik. Rim och ramsor finns i båda språken, men det krävdes mer ansträngning för att hitta sådana med motsvarande innebörd eller innehåll. En lärarledd praktikperiod innebär att man planerar lektioner med respektive lärare och genomför olika sådana. Därför vore det bättre att genomföra en liknande undersökning fristående från sådana plikter för att uppnå bättre koncentration och därmed skärpt iakttagelseförmåga för att urskilja kunskapsinhämtningen.

I förberedelsearbetet under mina lektioner i helklass tillsammans med klasslärarna gjorde jag observationer för att få en allmän bild av elevernas kunskaper i engelska, antecknade relevant material som kunde vara användbart för min undersökning. Inför lektionerna letade jag upp olika användbara övningar med rim och ramsor inom olika teman. Konstruktion av diagnostiska- och hörförståelseprov, ordförråds- och stavningstester ingick i lektionsplaneringarna.

Undervisningen och exempel på det material som användes i övningarna beskrivs nedan i kapitel 4 Min undersökning. Det tar upp lekar som stärker ordförrådet, mimade ramsor och koncentrationsramsor, nonsensverser och tungvrickande ramsor.

Ordkunskap från olika ämnesområden som mat och dryck, årstider och väder, kläder, färger, djur, klockan och räkneord har fått var sina rubriker. Muntliga övningar med tonvikt på uttal, betoning och intonation ansåg jag vara av vikt. Betoningen i vissa ord vållade svårigheter även för de engelsktalande eleverna och för de svenska eleverna fanns det i engelskan fonem som behövde övas eftersom de avviker från deras språk. Det var också viktigt att uppmärksamma engelska ord med likartad stavning och likartat uttal.

I båda undersökningarna ingick en diktamen av en text (ur *Pippi Långstrump i Söderhavet*) för att pröva elevernas förmåga att stava. De språkliga övningar som redovisas i textmaterialet är ur *Songs and rhymes for the teaching of English* (Lund & Sörheim, 2004. Se även nedan s.21). Orden i ordförrådskontrollen hämtades från övningarna med rim och ramsor under lektionerna liksom från Astrid Lindgrens text. Lekar med ord utnyttjades under lektionerna när tid fanns över, t.ex. ordrebusar och quizz. Grammatik försökte jag göra roligare med ramsor som går att sjunga.

Pippi Långstrumtexter blev ett sammanhållande tema under många lektioner. Förutom högläsning, rollspel med övningar skrev eleverna vykort där de använde Pippimotiv. Eleverna deltog enligt min bedömning engagerat i samtliga övningar.

Som ett inslag i de språkliga övningarna användes rollspel, där eleverna fick uttrycka sig mera fritt. Där utnyttjades bland annat texter ur Astrid Lindgrens Pippi Långstrump. I Nya Zeeland kunde givetvis eleverna från början uppträda friare på grund av språket. I Sverige fick de börja på svenska och sedan fortsätta att blanda in engelska ord.

Proven och testerna samlade jag till ett material som gick att mäta. Jag redovisar prov och tester i stapeldiagram (se stapeldiagram s. 33, 34, Ordförrådstest av 50 ord med svenska/nyzeeländska elever före och efter övningar, Stavningstest av 50 ord med svenska/nyzeeländska elever före och efter övningar).

Av diagrammen kan man utläsa elevernas färdighet i stavning och deras ordförråd före och efter testen. Det var inte tids- och

utrymmesmässigt möjligt att utföra flera tester under fem veckors verksamhetsförlagda praktikperioder.

En beskrivning av barngrupperna gjordes efter intervjuer som jag genomfört med båda elevgrupperna. Genom dessa fick jag personlig kontakt och barnen berättade mycket om sig själva. Den sociala miljön i hemmet och i skolan blev tydligare för mig och gav på så sätt en helhetsbild av inläringssituationen. Jag valde att jämföra en mindre grupp på Nya Zeeland med en motsvarande grupp i Sverige. I gruppen i Nya Zeeland ingick barn med maoriskt ursprung, av vilka de flesta är tvåspråkiga, vilket kanske skulle kunna påverka resultatet. I den svenska gruppen hade samtliga barn svenska som modersmål. (En kort presentation av intervjuerna finns i bilaga 1.)

3.1 Elevförhållanden

Av mina två praktikperioder var den ena förlagd till Nya Zeeland, den andra till ett mindre samhälle i mellersta Skåne. Helklasserna omfattade vardera 29, respektive 25 elever. Den nyzeeländska skolan ligger i storstaden Auckland, i ett så kallat blandat område med villor och höghus. Alla måste välja skola efter det område de bodde i.

Samhället i mellersta Skåne har en relativt homogen lägre medelklass. Många av barnen kommer från omgivande landsbygd. Eleverna var alla i tioårsåldern, en fjärdeklass. I Nya Zeeland var klassen åldersintegrerad. De flesta var tio och elva år.

Av eleverna i Nya Zeeland var cirka en tredjedel maorier. Skolan lägger stor vikt vid att bevara maoriska traditioner och maorisk musik. Maorierna är ursprungsbefolkningen men har blandats upp, i första hand med européer. Det fanns elva maorier i klassen på Nya Zeeland. Den sociala bakgrunden var liksom i Sverige olika, mest medelklass eller lägre medelklass.

De flesta av barnen hade fritidsintressen och föräldrarna engagerade sig. Det var mycket sport. Flera av eleverna var musikaliska och ingick i dans- och musikgrupper. De visade en stark känsla för rytm. Flera läste

mycket, science fiction, serier, fantasy (som Harry Potter), men en del också faktaböcker. Det var vanligt att föräldrarna läste för dem i hemmet. Det var en klass med många sorters barn, liksom i Sverige. Den hade sjutton pojkar och tolv flickor.

De nyzeeländska barnen var mycket idrottsintresserade och ägnade sig åt många sporter. De svenska barnen var minst sagt lika engagerade men för dem var det en enda sport som gällde, också för flickorna, nämligen fotboll. Den höll de på med under rasterna men också under fritiden. Också många av de svenska föräldrarna läste med sina barn. I storstaden Auckland finns kulturella evenemang som eleverna kunde utnyttja. I den skånska skolan gjorde lärarna utflykter till närbelägna städer. Miljöerna var alltså mycket olika.

Skolsystemet i Sverige och på Nya Zeeland skiljer sig åt. Bland annat finns begreppet « one-day-school » med « pic-a-topic », möjligheten att fördjupa sig i ett särskilt ämne. « One-day-school » är en slags extra undervisningsform för begåvade elever. Några i klassen hade blivit uttagna att gå där en gång i veckan. Till denna uttagning får man komma genom att gå igenom tester. Ingen avundsjuka eller konkurens märktes över att vissa fått komma med. Denna extra satsning på duktiga elever ansågs lika naturlig som att vi i Sverige vidtar åtgärder för svaga elever. Några elever arbetade t. ex. med ämnen som « art attac » och « make a city ».

I den skola där jag arbetade, utsågs varje fredag en elev att få utmärkelsen « Caught for being good », ett diplom som delades ut till elever som särskilt utmärkt sig på något sätt, inte bara för studierna. Det kunde också vara om man varit hjälpsam eller tagit hand om någon. Att uppmärksamma och ge mycket beröm till barnen var över huvud taget en framträdande princip i undervisningen.

I skolan fick också vissa elever som visat sig ansvarsfulla extra uppdrag eller förtroenden. Det kunde t.ex. vara att ha uppdrag som skolpolis, hjälpa till på rektorsexpeditionen eller i skolbiblioteket.

I den svenska skolan fanns en motsvarighet : skolpoliserna. Men fler liknande förtroendeuppdrag är kanske något att ta efter. De stärker troligen elevernas självkänsla.

3.2 Diagnostiska prov och intervjuer

Till en början fick barnen ett prov. Inledningsvis fick de lyssna till uppläsning ur Astrid Lindgrens *Pippi Långstrump* på engelska, den svenska gruppen dock först på sitt eget språk.

Jag lyssnade uppmärksamt på eleverna i de två grupperna där jag förde anteckningar. De nyzeeländska barnen fick återberätta ett textstycke. De svenska barnen fick nu engelska ord ur översättningen av Astrid Lindgrens text och försökte sätta samman några meningar. Orden användes under lektionerna och ibland till diktamen.

Ett stavnings- och ordförrådstest på denna femveckorsperiod som den verksamhetsförlagda praktiken varade, finns med i detta arbete som ett systematiskt utfört test. Detta redovisas i stapeldiagram.

De språkliga övningarna avsåg ordförråd, uttal och intonation. Ordförrådet utgick från olika ämnesområden. Övningsexemplen hämtades från den nämnda *Songs and rhymes for the teaching of English*, i vilken två norska högskolelärare samlat rim och ramsor, publicerade på Internet (Lund & Sørheim 1999. Se ovan s.18). Därtill kom muntliga övningar, berättelse och agerande. Avsikten var bland annat att stärka fantasi och koncentrationsförmåga. Barnen fick experimentera med sina röster, använda rytm, rim och sång. De muntliga övningarna anpassades till grammatik. Grupperna gjorde också enkla rollspelsövningar. Båda grupperna var mycket positiva, det fanns en stor glädje i klasserna som tog sig många uttryck, både i de redovisade övningarna och under de rollspel som genomfördes. För att få en uppfattning om de också hade fått ett bättre ordförråd och intonation tillämpades en skattning. Före och efter perioden fick de framträda individuellt.

4 Min undersökning i två klasser

Själva undersökningen gäller alltså undervisningen i engelska i de två klasser där jag har arbetat med olika övningar som innehåller rim och ramsor, sång och rollspel. Dessa presenteras under olika underavdelningar, där jag beskriver tillvägagångssätt och olika användningsområden. Muntliga övningar med tonvikt på uttal, betoning och intonation, har en särskild rubrik. Under varje rubrik finns exempel på rim och ramsor, sång eller rollspel som använts.

Sång och musik förändrar atmosfären i skolan, något som ger motivation vid språkinläringen. Det kan ske både genom att framföra sånger, skriva om dem eller ta fram listor över dem och inte minst använda dem i engelskundervisningen. Både i den svenska klassen och i den nyzeeländska väcktes intresset då jag presenterade undervisningsformen med rim och ramsor som stöd i engelskundervisningen. Engelsklektionerna ingick som en del av min lärarhandledda praktikperiod både i Sverige och på Nya Zeeland. Jag hade därför möjlighet att diskutera mina upplevelser både med klasslärarna och kolleger.

Skillnaderna i språk, språkljud, rytm, betoning och skillnaderna mellan svensk och engelsk intonation betonades i den svenska klassen som var nybörjare i engelska.

Metodiska anvisningar som t.ex. att man inte ska gå för fort fram, skynda långsamt så att barnen hinner smälta det inlärd, var utgångspunkten i inledningsskedet av övningarna med rim och ramsor (Rose 2004, Klein 2001). I pedagogiken ingick att lära barnen litet i taget men ofta. Texter delades upp och bearbetades. Frågor ställdes också på materialet.

Under lektionerna fick eleverna först höra sången sjungen och sedan uppspelad. De lyssnade och började förstå och tog till sig melodi och rytm. Barnen sjöng sedan till musiken och klappade rytmen. I nästa steg kontrollerades att de förstått och förklarades orden de inte förstått. De fick sjunga flera gånger, först stödda av läraren, sedan själva. Det finns många olika texter och läraren måste se till att de passar vad gäller

ordförråd och ljudlära. Det finns sånger som lär ut räkneord och stavning, andra ger engelsk språkrytm liksom rim och ramsor med handling där upprepningen är bra för inläring: "There was a princess long ago, long ago, long ago/There was a princess long ago, long ago long ago/And she lived in a big high tower, a big high tower, a big high tower."

Dessa texter användes även av barnen för att göra egna rim och ramsor. De kunde ändra på texterna, leka med orden. De använde också berättelserna till att hitta på egna variationer.

4.1 Ordförrådsövningar

Lekar som stärker ordförrådet finns det många. Ordförrådet är grundläggande vid inläringen av ett främmande språk och lekarna var ett populärt inslag. Lekarna knöts till teman, avsedda att ge eleverna ett utökat ordförråd. Enskilda ord i lekarna skrevs inledningsvis på tavlan för att barnen skulle se stavningen. De fick också sätta in dessa i ett nytt sammanhang. En övning som användes var "Alice the Camel". Den sjöngs till en enkel melodi men vi läste den också rytmiskt. Barnen fick stå i en cirkel, lägga händerna på varandras axlar, sparka utåt med höger och vänster fot omväxlande. Vid "boom, boom, boom" vickade de på höfterna så att de rörde vid varandra: Alice the camel has ten humps/Alice the camel has ten humps/so go, Alice, go/boom, boom, boom. Alice the camel has nine humps/Alice the Camel has nine humps/so go, Alice go/Boom, boom, boom/Alice the camel has eight humps....Alice the camel has no humps/'cause Alice is a horse.

Nonsensverserna tilltalade barnens fantasi. Sådant kan hända som man inte väntar sig: Yankee Doodle came to town/riding on a pony/He stuck a feather in his cap/and called it macaroni/first he bought a porridge pot/and then he bought a ladle/and then he trotted home again/as fast as he was able.

Tungvrickande ramsor utökade momentet. Dessa framkallade både skratt och bekymmer: Tina Turner took ten turkeys/to the sea/see the turkeys through the tunnel/that Tina Turner took to sea.

Mimade ramsor visade sig stödja minnet och tycktes ge bättre inläring. Vi talade om mimik och om vilken verkan den har på känslan.

Känslouttrycken överfördes på talet. Orden blev inte bara ord: A peanut sat on a railroad track/his heart was all a flutter (pat chest rapidly)/round the bend came number ten/Toot! Toot/(pull imaginary cord)/Peanut butter! /Squish! (palms together).

Koncentrationsramsor tränades i verser där ett ord uteslöts som i den kända: My hat it has three corners.

4.2 Ordkunskap från olika ämnesområden

Syftet var att ge eleverna ett begränsat, centralt ordförråd, samtidigt som orden på ett lätt sätt skulle stanna kvar i minnet.

Vi arbetade med teman som hör till vardagen. Det kunde gälla *mat och dryck, årstider och väder, kläder, färger, djur och tiden*. Vart och ett av dessa teman övades muntligen, ibland med rit- och skrivövningar.

Barnens fantasi formade tillvägagångssättet för de olika lektionerna och ramsorna och blev inte alltid efter den uttänkta planeringen, varken i Sverige eller i Nya Zeeland. När barnen kände sig delaktiga genom att kunna påverka, tycktes inläringen och resultatet mer lyckat än om jag helt styrde undervisningen.

Eftersom musiken och rytmen är naturliga uttrycksformer i den maoriska kulturen kom dessa element ofta med som en extra komplettering när övningarna rabblades och rimmades. Instrument kunde eleverna t. ex finna överallt i klassrummet, men även föremål som inte var egentliga instrument tillgreps för att trumma rytmen. Glädjen i klassrummet stod högst när ramsorna var igenkända. Jag har uppfattningen att det var orden i dessa som barnen lyckades bäst med i stavningstestet.

De ramsor där rörelser ingick gjorde barnen mycket aktiva. I Sverige anordnade idrottsläraren och jag lektioner i det fria och på skolgården och märkte att denna kombination av inläring och rörelse bevisade devisen: "det man har i huvudet, sitter i benen".

En lektion kunde inledas med ett samtal om det aktuella temat. Vare sig det gällde årstider eller djur, kunde barnens engagemang och entusiasm skönjas. Sedan var det lätt att få barnen med sig i en mer

ordnad undervisning om olika ordtema. Svarta tavlan, skriv- och ritböcker, kom då väl til pass. Färgerna lärde sig de svenska barnen genast genom att de själva målade det de förknippade med just den färgen.

Eftersom jag implicerat Pippi Långstrumtemat i Nya Zeeland (skriva Pippivkort, baka pepparkakor, utklädning, högläsning etc.), kom rollspelen att domineras av det så tacksamma ämnet. Barnen var i det närmaste överförtjusta i rollfiguren (även lärarna som inte heller tidigare hört talas om Pippi, lät sig dras med vid avslutningen). Pippi var som bekant även i Söderhavet, vilket passade särdeles bra för att ord ur *Pippi in the South Seas* skulle nötas in och stavas rätt. Om man känner igen miljön och kan referera till kända fenomen, verkar intresset och inläringen gå lättare.

Att lära sig benämningen på ting gick lättare då vi kunde peka och visa på dem. Bildminnet i kombination med ljuden syntes stärka minnet.

I ramsan om *mat* läste eleven och läraren i kör medan klassen stod på en linje och började röra sig snabbare och snabbare tills ordet "soup" hördes så att ljudet avslutas med ett vislande blåsljud ("tunnelljud"): Coffee, Bacon and eggs, Cheese and biscuits, Plums and custard, Fish and chips, Soup! .

I nästa ramsa om *mat* ackompanjerade eleverna rytmiskt med att klappa händerna, slå sig på knäna eller klappa varandras händer: Pease porridge hot/pease porridge cold/pease porridge in the pot, nine days old/some like it hot/some like it cold, some like it in the pot/nine days old/Daddy likes it hot/Mummy likes it cold/I like it in the pot/nine days old.

Nästa tema gällde *årstiderna och vädret*, ramsor om regn, vår och nordanvind som t. ex. lästes i kör, skrevs på tavlan och i skrivböcker eller lektes med olika rörelser: Spring is showery, flowery, bowery/summer is hoppy, croppy, poppy/autumn is wheezy, sneezy, freezy/winter is slippy, drippy, nippy.", "Rain, rain, go away/come again some other day/Little Johnny wants to play/rain, rain, go to Spain/never show your face again.

Färgerna övades muntligen i kör och målades på tavlan och på papper. På Nya Zeeland prioriterades den estetiska undervisningen högt i skolan: Red, red is the rose/blue, blue is the sky/green, green is the grass in spring/yellow the sun so high/grey is the cloud bringing rain/brown is the earth

below/black, black is the darkest night/white is the snow below/many colours I know, many colours I love/many colours are painted/in the rainbow above.

Kläderna med olika ord kopplades också till färger: Jill is wearing a light blue dress/a light blue dress a light blue dress/Jill is wearing a light blue dress/all day long/ Jack is wearing a dark green shirt etc.

Att utnyttja barns intresse för *djur* togs fasta på i flera ramsor, vilka det finns många ramsor om: Oh where, oh where has my little dog gone/oh where can he be/with his ears cut short and his tail cut long/oh where, oh where is he.

Klockan på engelska lärde de svenska eleverna sig med hjälp av rytmiska ramsan: Hickory, dickory dock/(tick tock)/the mouse ran up the clock; (tick tock)/the clock struck one/the mouse ran down/hickory, dickory, dock! /

Barnen stod i ring och läste i kör, pekade på den ene efter den andre. När de kom till "wish" fick den utpekade säga ett tal och så fortsatte kören tills en ny valts ut som också fick säga ett tal. Det blev en övning på *räkneord*: Bubble gum, Bubble gum in a dish/how many pieces do you wish.

Musik lades till en sång om de tio räkneorden och tycktes på så sätt ge ökad effekt: One, two, three, four, five/once I caught a fish alive/six, seven, eight, nine, ten/then I let it go again/why did you let it go/because it bit my finger so/which finger did it bite?/this little finger on the right.

Övningarna i ordkunskap uppfattades alla som roliga av eleverna, vilket gällde både den svenska och den nyzeeländska gruppen. Genom att ställa frågor om texterna i övningarna före och direkt efter och be barnen skriva ned orden på tavlan, kunde jag uppfatta om de lärt sig några nya ord genom dem.

4.3 Muntliga övningar med tonvikt på uttal, betoning och intonation

I muntliga övningar med tonvikt på *uttal, betoning och intonation* fick texter av olika slag omväxla. Eleverna blev mer intresserade vid variation. Före varje övning samtalade vi om det ramsorna handlade om.

Ifråga om mat gällde det deras favoriträtter: Little Tom Tucker/sings for his supper/what shall we give him/white bread and butter/how shall he cut it/without ever a knife/how will he be married/without ever a wife.

Många svenska barn känner till visan om "Putte satt på taket" och ramlade ner. På engelska finns en motsvarande i "Humpty Dumpty": Humpty Dumpty sat on a wall/Humpty Dumpty had a great fall/all the king's horses/and all the king's men/couldn't put Humpty Dumpty together again.

Dessa rytmiska rim och ramsor användes redan innan barnen visste vad orden betyder. Enkla verser var lättast att lära. Orden de tog till sig på det viset fastnade och glömdes inte bort så lätt. De lärde sig att använda dem i andra sammanhang. Då var det viktigt att orden uttalades rätt. Men allt behövde man inte översätta från början. Jag samtalade med barnen om innehållet i visorna, om rimen och rytmen och lät dem först återge texten i tal. Därefter följde sången som har sitt eget värde. Barnen slappnade av och blev glada.

Det finns engelska *ljud som avviker från de svenska* och som särskilt uppmärksammades i den svenska skolan. Det är sådana som t och d i tip och dip, r i rap och j i yet och w i wet. Eleverna fick lära sig att skilja på t.ex. Merry Annie won't marry, på z och s (In the Zoo we saw zebras grazing). Vill man komma längre får man också börja öva fonetik. (Om sådana övningar, se Westergren Axelsson 1994, s. 37, 38, 44, 53). Hur *betoningen är i enskilda ord* kan man ägna sig åt då orden dyker upp, men naturligtvis går det också att skapa ramsor av de svåra orden och försöka få in dem på ett så naturligt sätt som möjligt. Det är ord med olika längd där man måste lära sig på vilken stavelse betoningen ligger, t.ex. "airport, ambulance, thermometer, biology, prefer, phantastic, balloon" (Westergren Axelsson 1994, s.81, 82).

En väl beprövad metod för att öva *uttal och intonation* är att betona stavelserna så som man gör i jazzsång. Antingen kan man leta upp en sådan eller hitta på en. Vissa ord betonas och sägs i en viss rytm (se Murphy 1992, s.124). Om texten skrivs ut markeras orden där betoningen ska ligga. Barnen fick klappa takten med händerna eller slå den med en penna medan de läste eller sjöng. När de kommit igenom alla ord fick de stanna upp och förklara vad de betydde, därefter sjunga igen. En sång med betoning som användes var "Hokey cokey": You put your right hand in/you take right hand out/you put your right hand in/and you shake it all about/you do the hokey cokey/and you turn around/that's what it's all about/oh, do the hokey cokey/oh, do the hokey cokey/oh, do the hokey cokey/knees bend, knees bend, clap, clap, clap.

När vi kommit så långt fick eleverna experimentera med sina röster. De upplevde vad artikulation betyder och hur viktig den är liksom röststyrka och pausering och hur man varierar för att verkligen på bästa sätt föra fram vad man vill ha sagt.

4.4 Uttalsövningar för att skilja ord med likartad stavning och likartat uttal

Uttalsövningar hör naturligtvis till det viktigaste vid språklig inläring. Det finns i engelskan liksom i andra språk, *ord med likartad stavning och uttal men som skiljer sig åt genom ett enstaka ljud*, t ex "tough", "bough", "cough", "dough". Likheten och rimmet gjorde att eleverna lärde sig dem lättare med några rader som t ex: I take it you already know/of tough and bough and cough and dough/others may stumble but not you/on hiccough, thorough, lough and trough.

Inläringen förstärktes genom att orden fogades in i andra sammanhang och genom att frågor ställdes till eleverna för att det skulle bli klart att de uppfattat rätt. De fick sedan översätta orden till bilder. De fick också ett antal ord. Med hjälp av dem fick de berätta en historia. Av historierna gjorde de enkla scener.

Då barnen kommit så långt att de behövde nöta in uttal och stavning, kunde de nyzeeländska barnen ta till ganska långa texter t.ex. "Spelling

long rhymes”: Dearest creature in creation/studying English pronunciation/I will teach you in my verse/sounds like corpse, corps horse and worse/I will keep you, Susy, busy/make your head with heat grow dizzy/tear in eye, your dress you’ll tear/so shall I/oh hear my prayer.

4.5 Att överföra ord till bilder

Barnen förevisades *bilder* som skulle passas in i ett sammanhang. De fick plocka ut bilder, föra samman dem och hitta på en historia. De fick sedan teckna och måla handlingen för att visa att de hade förstått den. Lekar och mim lades in, vilket medförde att barnen spelade ut sin fantasi. Barnen hade lätt för att agera och bli engagerade till sång. De fantiserade fritt utan några hämningar. Det gällde både mindre och större barn. Efteråt fick de läsa varandras texter. Barnen arbetade framför allt med Pippi Långstrumtexter, de svenska barnen med enklare innehåll och utdrag med vanliga ord t. ex.: I can too write, said Pippi. I know a whole lot of letters. Fridolf, who was a sailor on my father’s ship, taught me a great many letters. And if I run out of letters I can always fall back on the numbers. Yes sirree, i certainly can write, but i don’t know what to write about. What do you usually say in letters? (Lindgren 1985, s.35).

De nyzeeländska eleverna övade med svårare texter än de svenska, vilka fick en enklare version, t. ex. Prinsessan på ärten/The princess and the pea av H. C Andersen: Once upon a time in a far-off kingdom there lived a pea. This pea went through the normal pea-growing season until on one occasion it, along with a whole bunch of other peas, was picked. All the picked peas found their way into a burlap bag in which they were whisked off to market. There the pea was purchased, along with a smaller sack of other peas. Now it underwent a second carriage ride, shorter this time, and eventually found itself, still in sack, deposited on a counter top (Andersen 1993, s.1).

4.6 Övningar med grammatik och sång

Barn älskar sång mer än undervisning om grammatiska begrepp. Olika ordklasser kan nötas in. Musikaliska texter visar upp verbens olika

tempus (Murphy 1992). I övningarna av detta slag gick sången före. Viktiga verbformer som infinitiv övade vi t.ex. i Beatles sång, "Let it be" och ing-formen i "Brother John" (Brother John, Brother John are you sleeping).

4.7 Att berätta och agera. Övningar i rollspel

Barnen lockades till enkla övningar med rollspel. I undervisningen fick eleverna *lyssna* till en berättelse och sedan gå in i den. Det skedde då vi läste H. C. Andersens saga om "Prinsessan på ärtan" ("The Princess and the Pea"). De elever som arbetade med den fick lyssna flera gånger och försöka sätta sig in i föräldrarnas bekymmer för sin son och för den ömskinnade flickan. Barnen förmåddes att agera med rörelser och mimik till de olika replikerna. De fick uttrycka sig spontant. Ett exempel ur den pedagogiska litteraturen beskrivs av Phillips i *Young Learners* med en historia om *The Frog family* (Phillips 2003, s. 23).

4.8 Att göra en roll i en scen

Barn som ska agera behöver ofta hjälp för att *lära känna sin röst*, vilket ju särskilt gäller om de ska använda den på ett främmande språk. En bra övning var när barnen fick ställa sig i ring, peka uppåt och ljuda ordet "up" som för att överträffa varandra och sedan fortsätta på liknande sätt med motsatsen "down". Övningen utökades med ett antal motsatsord som "left/right, front/back".

I fortsättningen byttes ordet "hälsa" ut mot valfria variationer av verbet: "cuddle", "kiss" etc. Pojkar och flickor stod på två led vända mot varandra, vände sedan ett kvarts varv, paren kom att växla så att alla kramade om varandra, hälsade, kysste (på kind). Så småningom bytte de också gåvor som de vid jämna par till slut får tillbaka. Leken beskrivs av Löf (1981, s. 109, 110). Barnen verkade först litet blyga för att sedan bli mycket entusiastiska.

Självfallet förekom det konflikter som ju brukar uppstå i de flesta grupper. Också då blev rollspel till nytta. En flicka på skolan i Auckland hade en livlig fantasi och förtalade andra och fick några med sig. Barnen delades

in i två grupper. De fick först resonera och lägga fram sina synpunkter. Därefter fick de byta roller och argument. Det hjälpte kanske inte fullständigt men de kom fram till större förståelse. Med hjälp och stöd utökade de sitt ordförråd med många nya och användbara ord.

I rollspelsframförandet handlade det om relationer och rörde sig kring förhållandena i familjerna. De fick då också i improvisationens form ta upp tänkta konflikter inom en familj och där spela de olika medlemmarna.

De spänningar barnen kanske kände löstes upp med sådana övningar. Slutligen fick de utgå från Astrid Lindgrens text "Här kommer Pippi Långstrump", sjunga sången, improvisera kring personerna, berätta om sina roller, låta karaktärerna lära känna varandra, för att till slut sjunga text och melodi tillsammans. De fick spela ut sina känslor i toner och ord.

5 Resultatredogörelse

Det kan vara svårt att på så kort tid mäta resultat och utvärdera om barnen utvecklat sitt ordförråd eller sin stavning i det engelska språket. Vägen fram till kontrollen var lika viktig i sig. Det handlade om vad eleverna fick ut av att delta och om de utvecklats på ett positivt sätt. Om de haft roligt kände de också som de lärt sig något.

I den svenska klassen hade man just fått ett par invandrabarn (varav ett ingick i testgruppen). Dessa blev snabbt ganska duktiga i svenska. Det kunde dock märkas något att de la ner mer energi på att lära sig använda alla svenska ord som deras kamrater använde än att korrekt använda och stava engelska ord. De maoriska barnen som kom från de olika öarna hade dialekter med sig från hemmet och från äldre generationer som lyste igenom bland annat när det gällde intonation av engelskan.

Undersökningen gällde att mäta de språkfärdigheter i nybörjar engelska man kunde uppnå genom att praktisera rim och ramsor, sång och rollspel. I detta fall blev det en studie mellan olika klasser i olika länder. Skillnaden i skolsystemet gjorde att barnen kunde befinna sig på lite olika nivå och vara av lite olika ålder. Generellt kan man säga att en

jämförelse mellan de två grupperna är svår att göra eftersom de hade så olika förutsättningar. Undersökningen visar dock att båda med sina olika bakgrunder språkligt lyfte från en lägre nivå till en högre.

Uppläsning ur Astrid Lindgrens *Pippi in the South Seas/Pippi Långstrump i Söderhavet*, på engelska, respektive svenska, visade sig vara ett lyckat grepp för barn i den åldersgrupp som jag undervisade. De svenska barnen kände ju till den, de på Nya Zeeland blev mycket förtjusta i berättelsen. Miljön var ju känd även för dem även om den i Astrid Lindgrens berättelse är fiktiv. Hur mycket de kunde av det svenska respektive engelska språket visade sig när frågor ställdes på innehållet i det lästa och de tilläts återberätta. De svenska barnen fick engelska ord och försökte sätta samman några meningar. Längre fram fick båda grupperna återvända till texten och nu lästes ett kortare avsnitt på engelska upp, då de fick skriva efter diktamen. Mot slutet av perioden återvände jag till samma text med samma prov för att ta reda på om deras stavning hade förbättrats.

För att få en uppfattning om de också hade fått bättre ordförråd och intonation tillämpades en skattning av ord, då jag lyssnade till varje barn och försökte uppfatta de individuella variationerna.

Elevernas språkutveckling visas i stapeldiagram i (s. 33-34), där resultatet före och efter stavnings- och ordförrådsövningar i Sverige och Nya Zeeland syns. Femtio ord ur rim och ramsor som använts under engelsklektionerna och texter ur *Pippi in the South Seas/Pippi Långstrump i Söderhavet* valdes ut. Testet gick till så att eleverna under några lektioner fick skriva ner ett antal av orden före och efter övningarna, varefter jag rättade dem och tog fasta på hur fem elever i vardera landet utökade sitt ordförråd och lärt sig stava bättre. I medeltal gjorde eleverna inte obetydliga framsteg i ordförråd och stavning. De utökade språkfärdigheterna i engelska, kunde använda fler ord och fick ett bättre uttal.

De uppskattningar jag gjort under periodens gång, tillgick så att jag före övningarna listade ord. Eleverna fick sedan då och då under undervisningens gång skriva ner alla ord de inte förstod. Därefter förde jag anteckningar över färdigheterna för den svenska och den utländska

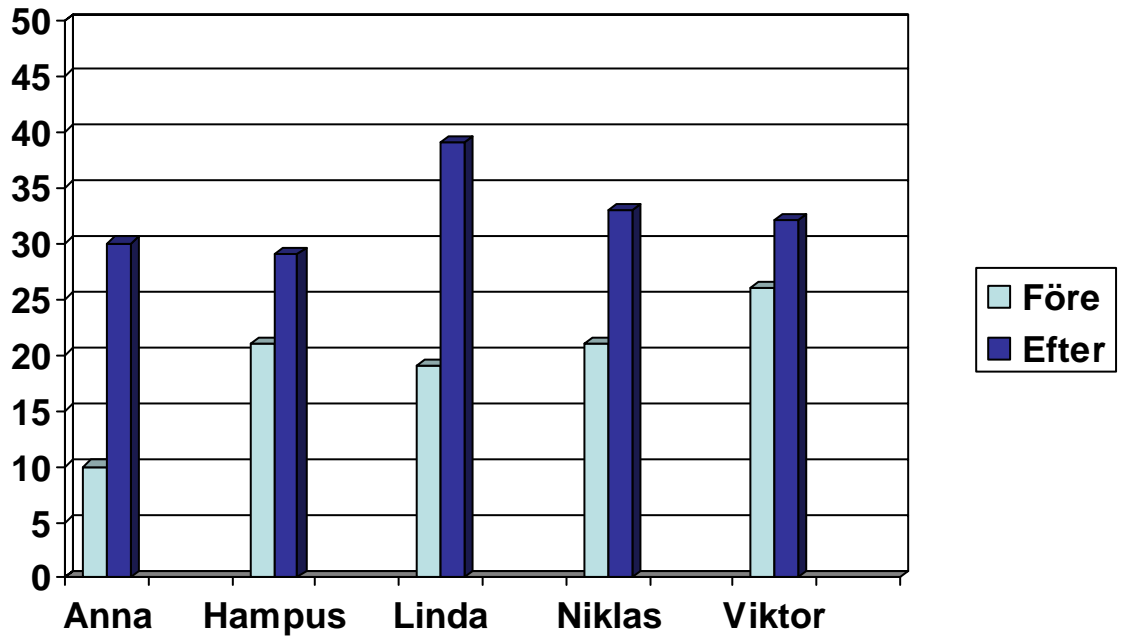
utvalda gruppen. Efter de olika övningarna tillämpades samma eller liknande tillvägagångssätt. Ibland delades eleverna in i grupper på två eller tre. De fick arbeta med ord i tävlingar, ord i pussel, kortspel, läggspel, ord- rebusar eller korsord. Anmärkningsvärt är att de svenska barnen visade sig stava de engelska orden bättre, vilket förmodligen berodde på att de ser texten framför sig mer än de engelsktalande som utgår från sitt eget talade språk. De nyzeeländska har självfallet ett större ordförråd men de lärde sig också några nya. I den svenska gruppen har den ambitiösa Anna tre gånger så många ord efter övningarnas slut och som syns av den andra stapeln har hon också förbättrat sin stavning. Hampus är betydligt bättre på stavning än på ordförråd, bättre än någon av de övriga i sin grupp. I den nyzeeländska gruppen är resultatet jämnare, om man undantar Amii och Vinola. De flesta har höga värden för ordkunskap, låga för stavning.

I de båda gruppernas ordförrådstest startade Linda och Courtney båda på måttliga nivåer men förbättrade sina resultat kraftigt. De var båda mycket ambitiösa elever. Generellt sett gjorde den svenska gruppen en mycket bra insats. De läste på och jag tror att de verkligen ville lära sig.

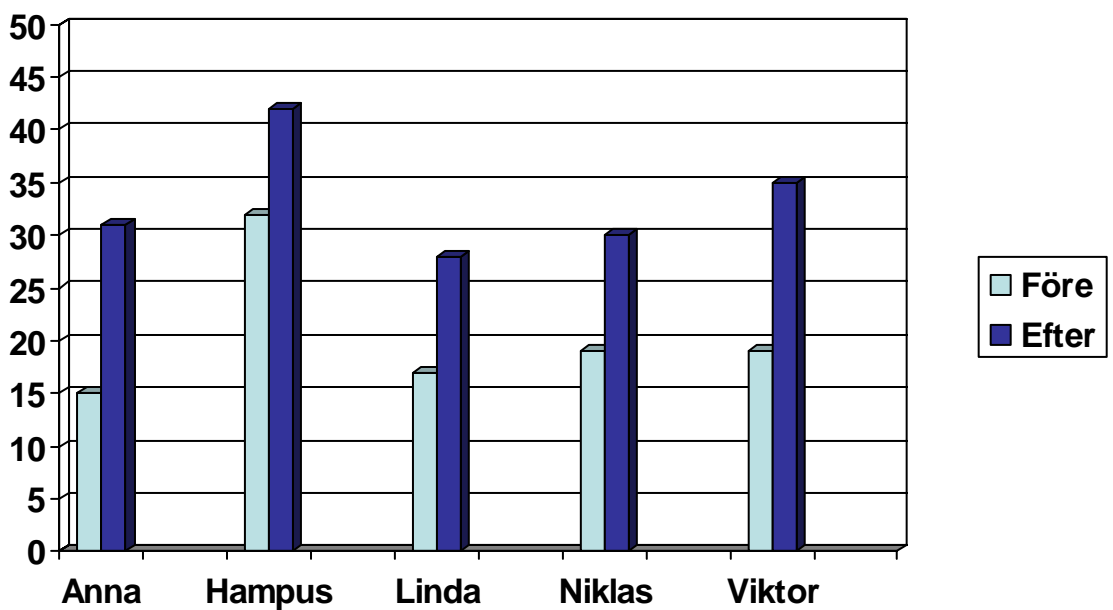
Orden ur rim- och ramsövningar samt ord ur *Pippi i Söderhavet/Pippi in the South Seas*, som ingick i ordförråds- och stavningstestet var följande: bowery, butter, cheese, cord, croppy, custard, doth, feather, flowery, flutter, hide, hump, ladle, palm, porridge, pot, robin, sneezy, track, ague, already, because, careful, cough, dough, each, frog, gently, hiccough, marry, piece, plague, rainbow, stumble, tail, tough, turkey, pirate, captain, crew, royal, cave, shark, pearl, dive, throne, inhabitant, square, ashore, plunge.

Barnen har fiktiva eller ombytta namn i diagrammen nedan. Deras resultat markeras i vardera fyra staplar, där de två första visar ordförråd före och efter test. De två följande visar stavningen före och efter test.

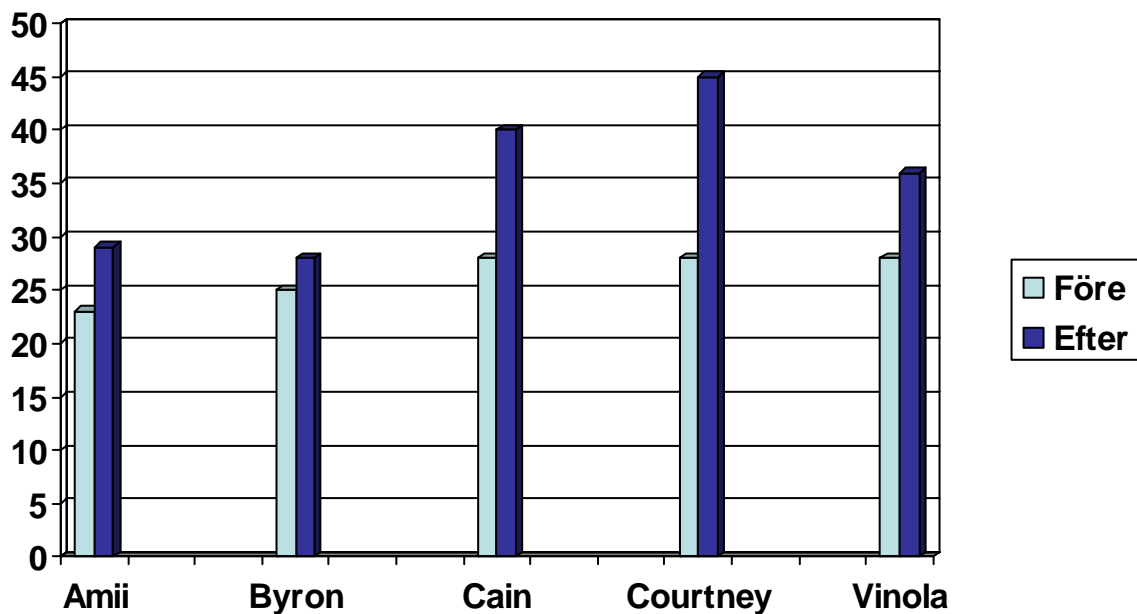
Figur 1: Ordförrådstest av 50 ord med svenska elever före och efter övningar

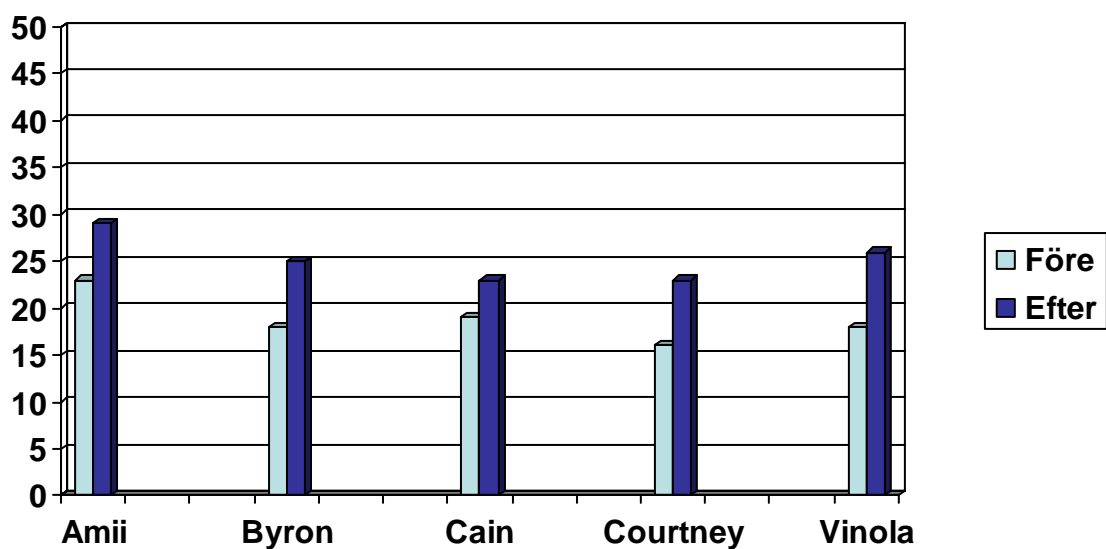
Figur 2: Stavningstest av 50 ord med svenska elever före och efter övningar

Figur 3: Ordförrådstest av 50 ord med nyzeeländska elever före och efter övningar

Figur 4: Stavningstest av 50 ord med nyzeeländska elever före och efter övningar

6 Diskussion

I denna undersökning har det gjorts en genomgång av olika undervisningsmoment: rim och ramsor, sånger och rollspel. Gemensamt för övningarna var att alla användes för att underlätta och nöta in ordkunskap, grammatiska former och syntax, uttal och intonation i engelska. Det gällde både elever i Sverige och i Nya Zeeland. Jag har valt att gå igenom hur man kan arbeta tema för tema när det gäller ordförråd. Som en sammanfattning av momenten tillkom övningar i improviserade rollspel.

Redan mängden av böcker som tar upp rim och ramsor, musik och lekar visar hur viktig denna del av vår barnkultur är. De vuxna tecknar ner dem, barnen fyller på och håller traditionen levande (Genishi & Dyson 1984, s. 10). Här finns det också ett inslag av lek som ibland tar sig uttryck i absurditeter och nonsens. Vi närmar vi oss, menar jag, Vygotsky. Nonsens bygger på kontraster och omvändningar liksom konsten. På så vis kommer konsten in i barnens liv. De uppfattar genom leken med ord verkligheten på ett nytt sätt. Barnen kan så utveckla kreativitet och sina känslor (Vygotsky 1999, 186f). När läroplanerna talar om rim och ramsor som en del av vårt kulturarv så är det med full rätt. Med hjälp av rim och ramsor tar barnen del både av konsten, av de vuxnas verklighet och av den långa traditionen bakåt.

Men de gör det, som Piaget påpekar, steg för steg. Barn anpassar sig till omgivningen, söker nå fram till vuxenvärlden. De imiterar för att nå fram till sig själva (Arnqvist 1993, 30f). Å andra sidan är det en långsam process, eftersom de påverkas bara av det de kan uppfatta. Men efterhand blir barnet mer och mer socialt och det viktigaste i den utvecklingen är språket. Barn i olika åldrar utvecklar både det talade och det skrivna språket. Tala, lyssna, läsa, skriva blir aktiviteter som stöder varandra. Viktigt i undervisningen var att eleverna samarbetade och stödde varandra. Samarbetet och gemenskapen blev starkare med övningar som kombinerade sång, lek och texter. En av de viktigaste

fördelarna med användningen av dessa hjälpmedel är just att barnen blir mer motiverade, att de kan uppleva glädje och gemenskap under övningarna. Men det kanske ska påpekas att ett sådant arbetssätt kräver både kunskap och viss tillgång till material.

I Nya Zeeland ägnade man sig mycket åt estetiska uttrycksmedel. Den maoriska kulturen togs till vara och uppmuntrades. Det kunde märkas på klassrummets inredning av konstnärligt utförda alster. Tillgången på en riklig kultur påverkade undervisningen på ett gynnsamt sätt. Det verkade som satsningarna gjordes mer på sådant material än på t. ex läroböcker. Själva miljön kändes inspirerande. Barnen älskade att vara i sitt klassrum, där de också hade kuddar att dra sig tillbaka till under lektionstid. Ofta stannade de kvar så länge de kunde. Jag tror att trivseln kunde förknippas med intresset för att lära sig. De samarbetade bra och kanske tyckte de också att det var spännande med närvaron av en exotisk svenska och lät sig villigt medverka i studien. De svenska eleverna upplevde oftare besök i skolan av lärarstuderande men visade sig också samarbetsvilliga och intresserade. Under lägerskolveckan återkom de gärna till ramsorna t. ex.

Jag tror man skulle kunna genomföra en bredare studie där man mätte kunskapsinhämtningen i engelska när det t. ex gäller att lära sig grammatik. Det finns gott om grammatiska former och syntax i dessa texter som man på lättare sätt kan bearbeta. Stöttestenen är för många barn just grammatiken vid språkinläringen, vilket i många fall upplevs som torrt och tråkigt.

Metoden kan vara bra vid inläringen av ett andraspråk men kan också användas i svenskundervisningen. Det finns barn som är mindre motiverade. Särskilt sådana bör man försöka få med i lekarna. Rim, ramsor och sånger ligger nära barnens uttrycksbehov och därför är det lättare att dra med sig också dem som annars är svåra att arbeta med. Jag tror inte att man ska släppa det lekfulla alltför tidigt. Övningar av det här slaget kan man hålla på med långt upp i åldrarna.

Att använda sig av mycket rim och ramsor, sång och rollspel är en av möjligheterna som kan underlätta vid inläringssituationen. Det var särskilt viktigt att göra barnen uppmärksamma på de enskilda ljuden, så

att de blev medvetna både om ljudkvaliteter och betoning. En bra metod var att betona stavelserna som man gör i jazzsång. De svenska eleverna fick lära sig att uppmärksamma och uttala fonem som inte finns i svenskan.

Då barnen sjöng sånger eller använde rytmerna i rim och ramsor tillsammans upplevdes en gemenskap. De fick då uppleva hur man kan både skapa och förstå ljud och rytm. Genom övningarna blev det lättare att nå alla elever. Ingen behövde känna sig utanför. Då barnen sjöng gick de helt upp i ljudet och tonerna. Blyga barn glömde sin blyghet. Deras kroppar rörde sig efter rytmerna. De upplevde sången, samspelet i grupp när de i leken fick kroppslig kontakt. De tycktes inte känna någon rädsla för varandra, de var inriktade på ett mål, att lära och ha roligt. Intresset steg, de fick både yttre och inre motivation. Deras kunskaper om varandra ökade då de lärde känna varandra. De nådde fram till att bli en positiv och mogen grupp, där var och en kunde hämta inspiration av de andra. I vissa fall kunde samarbetet gå trögt, kanske mera med de svenska barnen. Då gällde det att lirka, att inte tappa tålamodet, att själv visa, demonstrera och vara påhittig.

Genom övningarna med rollspel föreföll det som om eleverna lärde sig att hantera språket bättre. De kunde identifiera sig med andra och levde sig in i deras villkor. De fick också hjälp att utforska omvärlden. De kunde med hjälp av fakta och med hjälp av sin fantasi lära känna olika sociala miljöer. Med arbete i en mindre eller större grupp kunde barnen lära sig att ta konflikter (Brumfit 1995).

Barn är av naturen intresserade av och vill lära sig språk. Om man vill få dem att leka, sjunga och lära måste man förstås tänka på att få dem med sig. Aktiviteterna under varje lektion varierade. Det fanns barn med mindre motivation och ansträngningar att involvera dem i lekarna, sångerna och rollspelen var viktigt.

Vid undervisningen i Sverige ingick nybörjare i engelska. I Nya Zeeland hade de flesta barnen engelska som första språk men inte alla. För maorierna var engelska andra språk. Det märktes på det sättet att deras engelska ordförråd var begränsat. Men också de nyzeeländska barnen behövde dessa övningar. Deras språkfärdighet blev bättre, deras

språkkänsla stärktes liksom deras självkänsla genom övningarna i rollspel. Inslaget av roande moment förhöjde stämningen. Rim och ramsor, sånger och agerande måste ses som några av de viktigaste medlen man kan ha för att aktivera barn och ge dem insikter både i det egna språket och deras första andra språk.

Det arbete som utfördes i Sverige och på Nya Zeeland gällde grupper om fem elever. Jag valde att arbeta med ett mindre antal elever eftersom tiden var begränsad. Studien blev på så sätt lättare att överblicka. Det var heller inte möjligt att genomföra jämförelser med grupper där grammatik och ordkunskap övas med andra metoder. En skillnad mellan den svenska och den nyzeeländska gruppen var den omgivande skolmiljön, där engelska dominerade. Den senare hade trots att de talade maoriska hemma engelska som modersmål. Spontana ramsor, "skolgårdsramsor", hade de också från början i sitt ordförråd. Svårigheten med de svenska eleverna, var att få dem att övervinna sin blyghet och våga "tala engelska".

I min undersökning visade sig de svenska barnen stava de engelska orden bättre än de nyzeeländska, vilket förmodligen berodde på att de ser texten framför sig. De engelsktalande utgår fransitt eget talade språk. De nyzeeländska har självfallet ett större ordförråd men det fanns flera ord som var nya för dem.

I den svenska gruppen har den ambitiösa Anna tre gånger så många ord efter övningarnas slut och hon hade också förbättrat sin stavning. Svenske Hampus var betydligt bättre på stavning än på ordförråd, bättre än någon av de övriga i sin grupp.

I den nyzeeländska gruppen var resultatet jämnare med undantag för Amii och Vinola. De flesta har höga värden för ordkunskap, låga för stavning.

Sammanfattningsvis kan sägas att min undersökning pekar i samma riktning som språkforskare och pedagoger är överens om, nämligen att rim och ramsor, sång och rollspel har betydelse då barn lär sig engelska, även om undersökningen är begränsad till omfånget liksom antalet elever i testgruppen är begränsat. I varje fall är jag benägen att svara ja på den fråga som ställdes i början av denna uppsats. Rim och ramsor,

sånger och rollspel underlättar nybörjarundervisningen i engelska och för att utöka ordförrådet även för elever med engelska som första språk, en del med andra språk i hemmen. De kan vara ett hjälpmedel som pedagoger kan dra nytta av.

Många lärare har fått lära sig språk på ett traditionellt sätt. Att våga vara mindre "seriös" och genom rim och ramsor, sång och rollspel "leka" fram språk kräver att ett visst motstånd skall övervinnas. Det krävs ett visst mod att t ex i rollspel undervisa barnen. Konvention och språkinläring enligt gängse rutiner att öva ord och grammatik passar då kanske somliga bättre som metod att lära ut engelska. Likväl tror jag att de flesta lärare skulle ha glädje av att arbeta efter den metod jag har beskrivit. För egen del har den givit mig stort utbyte och jag kommer att försöka passa in den som en del av mitt framtida arbete.

7 Sammanfattning

Inledningsvis har angivits bakgrund och syfte med undersökningen. Syftet har varit att visa på fördelarna att använda rim, ramsor, sång och rollekar i engelskundervisningen. Det finns många nedtecknade rim, ramsor och sånger både på svenska och engelska. Sånger och lekar har ärvts genom generationer och utgör ett viktigt kulturarv som vi kan ta vara på och samtidigt utnyttja som en resurs. Den hör den moderna tiden till, samtidigt som den repertoar av språklekar och musik som ryms t.ex. i moderna dataspel kan användas i den mån de engagerar barnen.

I kapitel 2 redogörs för den teoretiska bakgrunden till den undersökning som genomförts, vad läroplan och forskning säger om språkundervisning. Det är många som engagerat sig i ämnet. De flesta ser användningen av rim och ramsor som ett viktigt pedagogiskt hjälpmedel. Läroplanerna rekommenderar dem för språkundervisningen. Många övningar kan förknippas med lärande av olika karaktär. Genom dem kan barnen också identifiera sig med andra och lära sig att hantera konflikter.

Författarna som lyfts fram i litteraturgenomgången uppehåller sig vid den betydelse som rim, ramsor och lekar har vid inläring av språk, vare sig det gäller engelska som första språk eller som andra språk i tidig ålder. Många barn använder också spontant sång och ramsor i sin utveckling. Det underlättar deras språkinläring, vilket visats i flera undersökningar, t.ex. av Ruud (1990), Gardner (1987) och Waterson (1991).

Alla de nämnda författarna liksom läroplanen, för alltså fram användningen av rim, ramsor och sånger. Oftast är det ju läraren som leder. Men läraren har också en roll då hon agerar i samverkan med eleverna, då hon ger sig in i en dialog med barnen. I den dialogen bör det ske en växelverkan. Pedagogen deltar och barnen utmanas att ta till sig det hon uttrycker i ord och gester. Ungefär så kan Vygotsky tänkas ha menat. Det är i den sociala samvaron som de upptäcker språket.

En dialog sker även i rollspelen där barnen emellertid förutsätts vara ännu mer aktiva. De kan användas på olika stadier och är särskilt lämpliga om man vill arbeta med teman. Man kan föra in också sång och musik i rollspelen. Dessa olika inslag kan också stärka barnens sociala kontakter. I roller lär sig barnen tala för sin sak och understödja den med fakta. De måste argumentera och vara logiska. Samtidigt måste de ta hänsyn till andra. Det är viktigt att barnen omges av individer som behärskar språket. Barnen lär, menar Vygotsky genom "mediated learning" (Vygotsky, 1999, s. 278). Piaget talar om hur olika stadier griper in i varandra under barnets utveckling. Vid olika ålder har eleverna olika möjligheter och vid varje ålder gäller det att förverkliga möjligheterna (Piaget 1960, s. 48).

Min metod byggde på observationer av elevernas kunskaper i engelska. Jag letade upp lämpliga övningar med rim och ramsor för teman, konstruerade olika slags språkliga prov. För att pröva elevernas förmåga att stava tog jag fram en text ur Pippi Långstrump i Söderhavet. För att pröva deras ordförråd utnyttjades både rim och ramsor och Lindgrens nämnda text. Olika övningar gick ut på att de i så hög grad som möjligt genom lekfulla övningar skulle motiveras för inläringen. Här ingick dessutom högläsning och rollspel där de fick uttrycka sig fritt. Proven och

testerna samlades till ett material som skulle kunna pröva deras kunskaper efter övningarna.

Den empiriska delen i kapitel 4 beskriver de olika moment som använts i språkundervisningen i min undersökning: ordförråd, muntliga övningar, berättelse och agerande. Anknytningen till lekar och till musik och dans skedde för att göra barnen motiverade och därmed stärka deras lärande. Teman har tagits från olika områden med avsikt att barnen ska få ett allsidigt ordförråd. Det gäller t.ex. mat, dryck, årstiderna, färgerna, vädret, djur, räkneord, klädesplagg och klockan. Några av texterna kan sjungas.

Ett antal av de använda texterna lägger särskild vikt vid uttal och intonation. Uttalsövningar med ord som har likartad stavning och uttal, men som skiljer sig åt genom ett enstaka ljud, roar eleverna och skärper deras uppmärksamhet. Ett sätt är att öva uttal och intonation är att betona stavelserna som man gör i jazzsång.

För att barnen skulle förstå ord och texter och sätta samman texter fick de ord som skulle översättas till bilder. De förevisades också bilder då de skulle upptäcka ett sammanhang och redogöra för det. Aktivt fick de teckna och måla handlingen för att visa att de förstått den. Slutligen fick barnen ett antal ord för att med hjälp av dem berätta en historia. Ett par av de blyga barnen tycktes övervinna sina hämningar.

Övningar med rollspel inleddes med relativt enkla handlingar. Till en början fick barnen öva avslappning och sånglekar. Då de utgick från en berättelse i en musiktext fick de improvisera kring karaktärerna.

Barnen uppmuntrades också att experimentera med språket, att leka med orden. Tala, lyssna, läsa och skriva blev aktiviteter som stödde varandra. I allt detta, och då de fick träna sina sinnen, upplevde de en gemenskap där ingen behöver känna sig utanför. Fysiska övningar knöts till språkövningar, då rörelse och rytm aktiverade hjärnan och fick den att lättare ta in kunskaper.

Övningar som de formade med hjälp av egna upplevelser som i rollspelen, hjälpte dem att behärska språket och göra det till sitt eget även om de måste igenom många stadier innan de kan känna sig obesvärade.

Litteraturförteckning

- Andersen, H. C., (2005), H. C. Andersens bästa sagor. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- (1993) *The Princess and the pea*. Loughborough: Ladybird Books.
- Andersson, L. G., Persson, M. & Thavenius, J. (1999), *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund: Studentlitteratur.
- Arnqvist, A. (1990), *Phonemic awareness in preschool children: A training study*. Department of psychology. Uppsala University.
- Arnqvist, A. (1993), *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Björkvold, J. -R. (1999), *Den musiska människan*. Stockholm: Runa förlag.
- Brady, S. A. & Shankweiler, Donald P. (1991), *Phonological processes in literacy: a tribute to Isabelle Y. Liberman*. N.J.: Hillsdale.
- Brumfit, C., Moon J. & Tongue, R. (1995), *Teaching English to Children, from practice to principle*. Essex. Longman group Ltd.
- Carlgren, I. (red.) (1999), *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Centerheim Jogeröth, M. (1994), *Vägen till språket*. Stockholm: Liber.
- Davidsson, B., Solrosens affär. Exempel på en ny sorts pedagogisk praktik. I: Carlgren, I.(red.) (1999), *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekström, S. & Isaksson, B. (1999), *Bildglädje & Läslust*. Stockholm: En bok för alla.
- Gardner, H. (1987), *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brain Books.
- Genishi, C. & Haas Dyson, A. (1984), *Language assessment in the early years*. Norwood, N J: Ablex.
- Goswami, U. (1999), Casual connections in beginning reading: the importance of rhyme. I: *Journal of Research in Reading*. Volume 22:3, 1999. Oxford: Blackwell Publishers.
- Grasmo, H. (1998), *Levende rollespil: laiv*. Oslo: Gyldendal.
- Grudgeon, E. & Gardner, P.G (2000), *The art of storytelling for teachers*. London: David Fulton Publishers.
- Gustafson, S. (2000), *Varieties of reading disability: Phonological and ortographical word decoding deficits and implications for interventions*. Linköpings Universitet: Departement of Behavioural Sciences.
- Hellsing, Lennart (1970), *Godnatramsor, verser och rim från engelskan*. Bild: Gyo Fujikawa. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- (1983), *Äppel päppel: Svenska rim, ramsor och lekar*. Bild: Kaj och Per Beckman. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Håkansson, G. & Lindahl (1998), *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- I denna vida värld: verser från många länder för barn och vuxna: en antologi / sammanställd av G. Lundgren och S. Widerberg (1993)*. Stockholm: En bok för alla.

- Jederlund, U. (2002), *Musik och språk: Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm: Runa förlag.
- Klein, E. (2001), *Ways and Means of teaching young learners listening and speaking*. Didactic Main Seminar in summer Semester 2001. www.hausarbeiten.de/de/faecher/hausarbeit/enf/20421.html (hämtat 2004-10-24).
- Kroksmark, T. (red.) (2003), *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur. Se Vygotsky.
- Ladberg, G. (2000), *Skolans språk och barnets: att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindahl, M. (1998), *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindgren, A. (1985), *Pippi goes on board*. New York: The Viking press.
- (1986), *Pippi in the South Seas*. New York: The Viking press.
  - (1987), *Pippi Longstocking*. Oxford: Windrush.
  - (2001), *Pippi Långstrump*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Lindqvist, G. (1999), *Vygotskij och skolan, texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.
- (2000), *Historia som tema och gestaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpfö 98. *Läroplan för förskolan*, (1998). Stockholm: Skolverket.
- Lpo 94. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, (1988) Stockholm: Skolverket.
- Lund, R. & Sørheim, B. *Songs and rhymes for the teaching of English*, samlade av Ragnhild Lund og Björn Sørheim. Högskulen i Sogn og Fjordane. <http://www.hisf.no/projekt/engnett/Songar/songar.htm> (Hämtat 2004-10-24).
- Löf, Y. (1981), *Amatörteater, rollspel och spektakel*. Falun: Dalaoffset.
- Maltén, A. (1995), *Lärarkompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- (1998), *Kommunikation och konflikthantering*. Lund: Studentlitteratur.
- Mitchell, R. & Myles, F. (2000), *Second language learning: Key concepts and issues*. Ed. C. N. Candlin and N. Mercer, *English Language Teaching in its Social Context, a Reader*. London & New York: Routledge.
- Murphy, T. (1992), *Music and song*. London: Oxford University Press.
- Nilsson, B. & Waldemarsson, A. -K. (1994), *Kommunikation: samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur.
- (1988), *Rollspel i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Phillips, S. (2003), *Young learners*. London: Oxford University Press.
- Piaget, J. Ur psykologi och undervisning. I: Kroksmark (red.) (2003), *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Piaget, J. (1960), *Psykologi och undervisning*. Stockholm: Bonniers.
- Rose, M. (2004), *Common approaches to literacy and language*. <http://www.literacy.org.uk/Pubs/rose.html> (Hämtat 2004-10-24).

- Rosvall, C. (1997), *Språklek och ordglädje, lärarhandledning*. Teckningar: Annika Wide. Partille: Warne.
- (1999), *Rimsalabim, en inspirationsbok för lärare, föräldrar och barn*. Teckningar: Linus Pettersson. Partille: Warne.
- Ruud, E. (1990), *Musikk som kommunikation og samhandling – teoretiska perspektiv på musikkterapien*. Avhandling. Oslo: Solum Forlag.
- Sandell, M. (2004), *Lära sig kan alla! – men inte på samma sätt och inte på samma dag*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.
- Svanberg, I. (2004), *Sex laxar i en laxask och andra tungvrickare*. Stockholm: En bok för alla.
- Uddén, B. (2001), *Musisk pedagogik med kunskapande barn. Vad Fröbel visste om visan som tolkande medel i barndomens studiedialog*. Avhandling. Stockholm: KMH Förlaget.
- Vygotsky, L. (1999). Se Lindqvist, G.
- *Psykologin och läraren*. I: Kroksmark, T. (red.) (2003), *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Waterson, N. (1991), *Nursery rhymes: do they have a role in language development*. Child language Research Institute. Department of linguistics. Lund University.
- Westergren Axelsson, M. (1994), *The sound of English: pronunciation for teachers*. Lund: Studentlitteratur.
- Williams, P., Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2000), *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Örnstedt, D. & Sjöstedt, B. (1997), *De övergivnas armé: en bok om rollspel*. Stockholm: Norstedt.

Bilaga 1, Elevpresentationer

- Amii är nio år och har en syster på tolv år. Amii är maori och hon bor med sin stora familj. Hennes intressen är att simma och spela piano. Hon är en av tre i klassen som blivit uttagen att gå i "One-day-school". Hon är intresserad av att lära sig språk. Att läsa böcker är ett av hennes stora intresse. Hon tycker om att skriva historier och har bra fantasi.
- Byron är elva år och kommer från Samoa. Han bor med sin stora familj som är maorier. De talar inte engelska hemma. Byron har problem med vissa ämnen på grund av språket, men ställer många kloka frågor. Han är mycket duktig i friidrott och spelar waterpolo, tennis, fotboll. Han simmar och utövar "yazi", en slags båtspport. Han tycker mycket om att spela rollspel.
- Cain är tio år och är från Samoaöarna. Han har tät kontakt med sin stora familj. Cain är mycket musikalisk och är uttagen till skolans musikgrupp. Han har en stor känsla för sin kulturs speciella musikrytm. Under morgonsamlingarna uppträder han med sin trätrumma. Han är också duktig på sport och tävlar för skolan i rugby, softball och cricket.
- Courtney är tio år. Hennes påbrå är både från Samoa och Indien. Hela den stora familjen bor i samma hus. Courtney är estetisk lagd och tycker om att skapa, klistra och måla. Hon tycker också om att läsa och spela tennis. Språktalang och intresse för att lära sig engelska ligger också för henne. Varje helg har Courtney uppvisning efter att ha dansat balett flera gånger i veckan.
- Vinola är tio år och kommer från Tonga Island. Hon talar tonga hemma. Hon är musikalisk och tycker om att rita och sjunga. Att skriva berättelser tycker hon mycket om. Vinola är en av skolans bästa på att springa och får delta i skolmästerskap. Hon spelar rugby. Vinola är med i skolan musikgrupp. Även i sång och gitarr tävlar hon.
- Anna liksom de andra barnen i gruppen är tio år. Annas familj bor inte inne i centralorten utan försörjer sig på ett medelstort lantbruk. Hon har två syskon, en

syster och en bror och alla barnen har fått vänja sig vid att hjälpa till på gården. Anna beundrar sin bror som nyligen tagit studenten och sökt in på Polishögskolan. Hon vill också bli polis och läser gärna mysterieböcker men hon läser långsamt och verkar ha en lätt form av dyslexi. Anna har börjat lära sig spela gitarr. Hon spelar fotboll liksom nästan alla de andra flickorna i klassen gör.

- Hampus pappa har en cykelaffär i samhället. Hans främsta idrottsintressen är fotboll och brottning. Hampus är ensam barn. Mamman äger en hårsalong. Han är händig och hans bästa ämne är slöjd. Hampus är begåvad även i andra ämnen. Han får extrauppgifter av resursläraren.
- Linda kommer inte från orten, föräldrarna har för ganska kort tid sedan flyttat hit från en lika liten ort i Småland. Hon har smält väl in i miljön. Linda var blyg i början men kamraterna accepterade henne snabbt. Hon är kvicktänkt och kan ge svar på tal. Linda har också lätt för att lära sig olika saker. Föräldrarna arbetar på orten. Linda har inga syskon. Hon är musikalisk och sjunger bra. Hon läser många böcker och är mycket engagerad i allt hon gör.
- Niklas föräldrar var flyktingar från Bosnien då han föddes. I hemmet talar de fortfarande bosniska men Niklas har anpassat sig väl i skolan och någon brytning i språket märks inte. Föräldrarna driver en pizzeria. Då vi började med rim och ramsor var han bland de mest intresserade. Han engagerade sina föräldrar som bidrog med liknande ramsor på bosniska som de vi höll på med på svenska. Niklas kände sig stolt då han kunde briljera inför kamraterna. Han uppskattas mycket som fotbollslagets målvakt.
- Viktor har två äldre bröder Hans pappa tränar pojklaget i fotboll. Föräldrarna är skilda. Viktor är friluftsmänniska och tycker om att vara ute i naturen. Han läser böcker om fåglar. Viktor är positiv, glad och pratsam. Han är lätt att få kontakt med. Klasskamraterna verkar ty sig till honom eftersom han har en lugn framtoning och verkar mogen.

